

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****BEYZA KURAL YILANCI BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/78497
Karar Tarihi : 12/1/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Mustafa EKİM
Başvurucu : Beyza KURAL YILANCI
Vekili : Av. Oya Meriç EYÜBOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir gösteriyi takip etmek isteyen basın mensubuna kolluk görevlilerinin güç kullanarak müdahale etmesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/12/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) elde edilen bilgilere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

8. 1989 doğumlu olan başvuru, www.bianet.org adresi üzerinden internet haberciliği yapmakta olan Bağımsız İletişim Ağı isimli haber sitesi bünyesinde gazeteci olarak çalışmaktadır. Başvurucunun sarı basın kartı sahibi olduğuna ilişkin olarak dosyaya sunulmuş bir bilgi veya belge mevcut değildir.

9. Başvuru, Yüksek Öğretim Kurulunun (YÖK) kuruluş yıl dönümünü protesto etmek amacıyla düzenlenen yürüyüşü takip etmek üzere 6/11/2015 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi önüne gitmiştir.

10. Başvurucunun iddiasına göre polis, yapılan gösteri sırasında öğrencilere müdahale etmiş; çekim yaptığı sırada basın görevlisi olduğunu bildirmesine rağmen kendisini ters kelepçeleyerek gözaltına almıştır. Başvuru bir müddet kelepçeli bir şekilde bekletildikten sonra bırakıldığını ve hakkında herhangi bir ceza soruşturması başlatılmadığını belirtmektedir.

11. Başvuru 8/12/2015 tarihinde kolluk görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuş ve olay anına ilişkin kamera görüntülerini içeren bir kompakt disk (CD) dilekçe ekinde sunmuştur.

12. Başvuru, Başsavcılığa sunmuş olduğu CD'nin bir kopyasını da Anayasa Mahkemesine renkli üç fotoğraf çıktısıyla sunmuştur. Başvuruya konu olay sırasında çekildiği anlaşılan fotoğraflarda başvurunun elinde kırmızı kurdeleye tutturulmuş sarı renkli bir kart bulunmaktadır. Aynı zamanda başvurunun, elinde telsiz bulunan sivil kıyafetli bir şahıs tarafından el bileğinden tutulmak suretiyle götürüldüğü görülmektedir. Öte yandan başvurunun göstericilerden ayırt edilmesini sağlayan, basın mensubu olduğunu gösteren yelek ve benzeri bir kıyafet giymediği de görüntülerden anlaşılmaktadır.

13. Başvuru tarafından sunulan ve soruşturma dosyasında bir tutanak ile çözümlenmiş bulunan CD'deki görüntülerin başvuruya konu olayları içerdiği ve başvuru tarafından kaydedildiği görülmüştür. Yaklaşık sekiz dakika süren video kaydında dördüncü dakikadan sonra başvurucuya kolluk görevlileri tarafından müdahale edildiği anlaşılmaktadır. Müdahale anına kadar serbest bir şekilde görüntü kaydı alabilen başvuru; yerde yatan bir göstericiye kolluk görevlileri tarafından yapılan müdahaleyi kayıt altına aldığı sırada sivil giyimli, yüzleri kamera açısında olmayan kişilerin engellemesine maruz kalmış ve tutularak müdahale noktasından uzaklaştırılmıştır. Kendisine yapılan müdahale sırasında başvurunun gazeteci olduğunu yüksek sesle ifade etmesi üzerine başvuru tutan görevliler kollarını gevşetmiş ve o sırada başvurunun yanına gelen sivil giyimli bir başka görevli tarafından başvuru "*Hiçbir şey eskisi gibi değil artık, bunu öğreteceğiz size.*" şeklinde uyarılmıştır. Görüntülerden anlaşıldığı kadarıyla başvuru uyarıyı alan görevli başvurunun yanından uzaklaşmaya hazırlandığı sırada başvuru, kollarının boşta kalmasını fırsat bilerek zemine doğru çekim yapan kamerasını görevlinin yüzüne doğrultmuştur. Kendisini uyarıyı alan kolluk görevlisinin yüzünü görüntülemesi sonrası ise -takipsizlik kararında da belirtildiği üzere- başvuru gözaltına alınmıştır (bkz. § 23). Başvurunun kendisine yapılan müdahale sırasında basın mensubu olduğunu defalarca yüksek sesli olarak dile getirdiği duyulmaktadır. Görüntü kayıtlarına göre başvuru, yaklaşık dört dakika kelepçeli bir şekilde bekletildikten sonra kendi beyanına göre gözaltına alınan göstericilerin konulduğu araçta yer kalmaması nedeniyle araca bindirilememiş; kendisinin gazeteci olduğunu anlayan bir başka kolluk amiri tarafından serbest bırakılmıştır.

B. Soruşturma İşlemleri

14. Savcılık 11/12/2015 tarihinde başvurunun şikâyet dilekçesini Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğüne göndererek olayla ilgili olarak başvurunun ayrıntılı beyanının alınmasını istemiş, ardından 14/1/2016 tarihli müzekkere ile yazının bila ikmal iadesini istemiştir.

15. Savcılık 4/2/2016 tarihinde başvurunun müşteki sıfatıyla ifadesini almıştır. İfadenin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kuruluş yıl dönümü nedeniyle 06/11/2015 tarihinde Beyazıt meydanında YÖK ün kuruluş yıl dönümü nedeniyle yapılan protesto eylemlerini takip için görevlendirilmişim.

Protestocu öğrencilerin Fen Fakültesi kapısından çıkacakları bilgisini vermesi üzerine o tarafa doğru yöneldiğimde, 50-60 kadar öğrencinin ellerinde pankart ile gösteri yaptıklarını gördüm. Polis, pankartın kaldırılmasını istedi. öğrenciler de pankartı kaldırdılar. Ancak daha sonra polisin pankartın kendilerine teslimini istemesi ve öğrencilerin de kabul etmemesi üzerine polis müdahalesi başladı. Ben o sırada Fen Fakültesinin ana giriş kapısının yanındaydım. Fotoğraf makinesi ile çekim yapıyordum. Polis ve öğrencilerin arkasındaydım. Görüntü almaya çalışırken bir polis tarafından iteklendim. Ben basından olduğumu söyleyerek yavaş olmaları konusunda tepki gösterdim. Bu sırada başka polislerde geldi, basın kartımı sordular, basından olduğumu gösteren kurum kartımı gösterdim, o sırada basından olduğumu gösteren kartım elimdeyken polis memurları beni itip kıkırmaya başladılar, daha sonra şikâyet dilekçem ekinde fotoğrafını eklediğim ek2 olarak bildirdiğim fotoğraftaki sivil polis memuru gelerek 'bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, bunu öğreteceğiz size, hiçbir şey eskisi gibi değil, bunu öğreneceksiniz' şeklinde sözler söyledi. Bu sözleri defalarca kez tekrar etti. Ben çekim yapmaya devam ederken aynı sivil giyimli polis memuru kollarımdan çektiştirerek göz altına almaya çalıştı. Göz altı aracının yanına götürdü. Yine polislere bana ters kelepçe takılmasını söyledi. Polislerde ters kelepçe yaptılar. Bütün bunlar olurken ben basından olduğumu defalarca söyledim. Hatta bu sırada kamera boynumda idi ve çekim yapıyor ancak yönüm yere doğru bakıyordu, hatta sivil giyimli polis memuru, beni göz altı aracının yanına götürdüğünde diğerlerine basın kartımı göstermediğimi, polislerin fotoğraflarını çekmeye devam ettiğimi, çantamı açmamı istediği halde açmadığımı söyledi. Oysa benden çantamı açmamı istemediler, basın kartımı da kendilerine istediklerinde göstermişim. Hatta yine ek2 fotoğrafta basından olduğumu gösteren kurum kartım, sivil polis memuru tarafından götürülmekte iken elimde görülmektedir. Bu arada diğer polis memurları tarafından itilip kakılmak suretiyle darp edildim.

Orada bulunan diğer basın mensupları, polislere benim basın mensubu olduğumu söylemeleri ve ısrarla bu durumu bildirmeleri üzerine polisler beni serbest bıraktılar. Ayrıca gözaltı aracının önünde polislerden biri basın kartımı çekip almak isterken, kartım bağlı olduğu ipten çıktı, kartım polis memurunun elinde kaldı. Bu kartı daha sonra polisler oradaki basın mensuplarına vermişler. Onlarda bana iletiler.

Gerek yukarıda belirttiğim dilekçem ekinde ek2 olarak gösterdiğim fotoğrafı bulanan ve bana yönelik tehdit ve yaralama eylemlerinde bulunan sivil polis memuru ile beni itip kakan, bu şekilde yaralanmamda neden olan polis memurları hakkında şikâyetçiyim.

..."

16. Başsavcılık 14/3/2016 tarihinde Beyazıt Polis Merkezi Amirliğine başvuru tarafından sunulan görüntüleri de ekleyerek müzekkere yazmış ve görüntülerdeki polislerin tespit edilerek zor kullanma yetkisini aşarak yaralama suçundan şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alınmasını ve Olay Yeri Tutanağı'nın temin edilerek gönderilmesini istemiştir.

17. Y.Ş., N.D. ve K.A. isimli polislerin kimlikleri kolluk tarafından tespit edilerek bu kişilerin şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınmıştır.

18. Y.Ş.'nin 2/8/2016 tarihli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dosya içerisinde şahsıma atfedilen suçlamaya konu olayın yaşandığı gün görev yaptığım güvenlik şube ekip arkadaşlarımla birlikte 6 Kasım YÖK'ün kuruluşunun protestosu için sol gruplara ait 100 civarında öğrencinin Edebiyat Fakültesi kapısı önünde toplandığı, eylem ve protesto yaparak trafiği kapatarak İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsüne doğru yürümek istemeleri üzerine alınan emniyet tedbirleri kapsamında olay yerinde görevliydik. Yetkili amirlerimizin talimatı doğrultusunda protestocu gruba müdahale edildiği esnada, Çevik kuvvet minibüsünün yanında bir bağırıtı duydum. Genç bir bayan basın mensubu olduğunu söylemekte fakat kimliğini ve basın tanıtıcı kartını görevli arkadaşlara göstermemekte diretiyordu. Hemen yanımda olması dolayısıyla bende kendisine kimliğini göstermekten niye imtina ettiğini sordum. Bağırma çağırmaya devam ederek yine 'ben gazeteciyim' dedi. Kimliğini göstermemesi üzerine kendisine göz altı işlemi uygulayarak çevik kuvvet minibüsüne götürdük. Sonrasında başkaca basın mensuplarının gelmesi ve kendisinin de kimliğini göstermesi üzerine göz altı işlemi sonlandırılarak şahıs serbest bırakılmış. Dosya içerisinde bana gösterdiğiniz fotoğraflarda göreceğiniz üzere kendisinin tarafımda sürüklendiği doğru değildir. Sol elini tuttuğum ve elimde telsiz ve telefonum olduğu sabittir. O esnada şahsın diğer kolunu tutan başkaca bir arkadaş varsa da kargaşa esnasında görmedim. Dosya içerisinde CD içerisindeki görüntülerden sormuş olduğumuz 'hiçbir şey eskisi gibi değil artık. Bunu öğreteceğiz size.' cümlesi ile tam olarak hatırlamamakla beraber, o dönem devletimizin üst düzey yetkilileri tarafından terör eylemlerine karşı duruşa yönelik kararlı söylemler ve olay yerinde bulunan grubunun elindeki pankartlar ve söylemlerle polisi ve devleti aşağılayıcı ve suçlayıcı söylemlerin bulunması dolayısıyla ortaya söylenmiş bir söz olduğunu düşünüyorum. Şahsa yönelik değildir. Zaten arkamı dönüp giderken söylemişim, o şahsı ne bu olay öncesinde ne de sonrasında görmüş değilim. Kendisi ile herhangi bir husumetim yoktur. (...) Ben kimseyi tehdit ve hakaret etme kastıyla hareket etmedim. Görevim gereği ve amirlerimin emirleri gereği gözaltı işlemi yaptım. Herhangi bir zor kullanmadım, yetkimi aşmadım. Sonrasında gözaltı işlemi sonlandırılmış. Üzerime atılı suçlamayı kabul etmiyorum.

"...

19. N.D.'nin 15/8/2016 tarihli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

06/11/2015 günü 6 Kasım YÖK'ün kuruluşunun protestosu için sol gruplara ait 100 kişi civarında öğrencinin Edebiyat Fakültesi kapısı önünde toplanacağı bilgisini almamız üzerine ekip arkadaşlarımla bahse konu yere geçtik. Yetkili amirlerimizin talimatı doğrultusunda protestocu gruba müdahale etmeye başladık. Güvenli bölge oluşturmak için koridor açmaya çalıştığımız esnada Çevik kuvvet otobüsünün olduğu yerde bir bağırıtı duyduk ve o noktaya doğru hareket ettiğimizde sivil bir bayanın ben gazeteciyim diye bağırıldığını duydum. Daha sonra kendisine basın kartının gösterilmesi istenildiğinde 'siz

kimsiniz, kendi işinize bakın' diye cevap verdi. İsmi şuan polis merkezinde olay nedeniyle öğrendiğim Beyza Kural Yılandıcı isimli şahsın göz altına alınma sürecinde kendisine zor kullanma yetkimi aşarak yaralanmasına sebep olmadım. Kendisine kesinlikle fiziki müdahalede bulunmadım. Polis Memuru [Y.Ş.nin] Beyza Kural Yılandıcı'yı göz altı aracına doğru götürdüğü esnada şahsı darp ettiğini görmedim. Üzerime atılı suçlamaları kabul etmiyorum.

..."

20. K.A.nın 8/8/2016 tarihli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

..."

06/11/2015 günü 6 Kasım YÖK'ün kuruluşunun protestosu için sol gruplara ait 100 kişi civarında öğrencinin Edebiyat Fakültesi kapısı önünde toplanacağı bilgisini almamız üzerine ekip arkadaşlarımla bahse konu yere geçtik. Yetkili amirlerimizin talimatı doğrultusunda protestocu gruba müdahale etmeye başladık. Güvenli bölge oluşturmak için koridor açmaya çalıştığımız esnada Çevik kıvrak otobüsünün olduğu yerde bir bağırta dıydık ve o noktaya doğru hareket ettiğimizde sivil bir bayanın ben gazeteciyim diye bağırıldığını duydum. Daha sonra kendisine basın kartının gösterilmesi istenildiğinde 'siz kimsiniz, kendi işinize bakın' diye cevap verdi. ismini şuan polis merkezinde olay nedeniyle öğrendiğim Beyza Kural Yılandıcı isimli şahsın göz altına alınma sürecinde kendisine zor kullanma yetkimi aşarak yaralanmasına sebep olmadım. Polis Memuru [Y.Ş.nin] Beyza Kural Yılandıcı'yı göz altı aracına doğru götürdüğü esnada şahsı darp ettiğini görmedim. Zaten göz altı kayıtlarında bu şahsın ismi bulunmamaktadır. Üzerime atılı suçlamaları kabul etmiyorum.

..."

21. Başvurucunun Başsavcılığa sunmuş olduğu görüntüler kolluk tarafından 31/5/2016 tarihinde çözümlenmiş ve Görüntü İzleme Tutanağı düzenlenmiştir. Tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

..."

(CD içerisindeki ; zamana/tarihe yönelik anlık veri taşımayan, yer olarak Vezneciler Otobüs Durakları İstanbul Üniversitesi Fen Kapısı önü mevki olduğu anlaşılan, gündüz ve açık havadaki 08.58 (dk/saniye) süren görüntülerde)

00:45 Protestocu gruba yapılan 'duğhın' uyarısına, sloganlarla karşılık verildiği.

01:49 'Katil Polis Üniversiteden Defol' sloganları atan grubu çevreleyen görevlilerin müdahale ve yakalama safhasına geçtiği,

03:25 'yavaş yavaş basımın, bi saniye' (kadın sesi)

04:27 'yavaş yavaş napıyorsunuz ya' (kadın sesi)

04:32 'basımın ben napıyorsunuz, neden itiyosunuz' (kadın sesi)

04:34 'ben neyim kabızmal mıyım' (erkek sesi)

04:40 'basın kartını göster, ondan sonra ne yapıyosan yap' (erkek sesi)

(mavi renk kot pantolonlu, kahverengi deri ayakkabılı, vücudunun alt kısmı görünen, yüzü görünmeyen erkek şahıs)

04:46 'sana bişey söyleyeyim bak, hiçbir şey eskisi gibi değil artık, bunu öğretecez size' (erkek sesi)

04:53 (Bej renk montlu, pembe gömleklili, mavi renk kot pantolonlu, kahverengi deri ayakkabılı, kısa saçlı, hafif kirli sakallı erkek şahsın (şüpheli) 'hiçbir şey eski' deyip ve aniden geri dönüp, görüntü alan cihaza doğru eli ile müdahalede bulunduğu (görüntülerde zemin/yer)

04:58 'imdat imdat' (kadın sesi)

05:01 'basınım' (kadın sesi)

(sloganlar — katil polis hesap verecek)

05:32 'ısrarla polisin fotoğraflarını çekiyorsun, basın kartını göstermiyorsun, kim olduğun belli değil, ne olduğun belli değil'(görüntülerde zemin/yer) (erkek sesi)

05:40 'kelepçe var mı' (erkek sesi)

05:45 'tamam sakın sakın' (kadın sesi)

06:01 'basın kartını elimden aldınız ama'(kadın sesi)

(sloganlar — katil polis hesap verecek (görüntülerde zemin/yer)

06:51 (bağırışmalar) (görüntülerde zemin/yer)

08:18 'arkadaşlar basın kartını aldılar elimden'(kadın sesi)

08:56 görüntüler sona erdi.

08:58 bitti.

Yukarıda yazılı bulunan görüntüler görüldü ve sesler duyuldu.

..."

C. Sağlık Raporları

22. Başvurucu, olay sonrası kendi imkânlarıyla Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesine müracaat etmiştir. Hastane tarafından 6/11/2015 tarihli geçici rapor tanzim edilmiştir. Raporda sağ el 1. parmak *dorsalinde* (sırt) 3x1 cm'lik ve 2x1 cm'lik iki kızarıklık, sol el sırtında 2x1 cm'lik 1 kızarıklık, her iki kolda hassasiyet saptandığı kayıtlıdır. İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünün 15/12/2015 tarihli raporuyla tespit edilen bu yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturmadığı, basit tıbbi müdahaleyle giderilecek ölçüde hafif olduğu, kemik kırığı tarif edilmediği bildirilmiştir.

D. Kolluk Görevlileri Hakkında Yapılan Ceza Soruşturması Sonucunda Verilen Karar

23. Başvurucunun iddiaları üzerine yapılan soruşturma sonucunda Başsavcılık 7/9/2016 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun gazeteci olduğunun anlaşılması üzerine serbest bırakıldığı belirtilerek şikâyet edilen polis memurlarının zor kullanma yetki sınırını aşmadığı değerlendirilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Olay günü Yüksek Öğretim Kurumunu protesto etmek amacıyla İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi önünde toplanmış bir grup öğrencinin 'Katil devlet yıkacağız elbet- gençlik yıkılmayacak, saray ve Yök yıkılacak' ibareli iki pankartı açtıkları, grubun 'Katil Polis, Üniversiteden Defol, Yök kalkacak, polis gidecek, üniversiteler bizimle özgürleşecek, katil devlet hesap verecek' şeklinde sloganlar attıkları, grup içinde taşkınlık yapan göstericilere polis tarafından müdahale edildiği, bu esnada internet haberciliği yapan müsteki Beyza Kural Yılancı'ya şüpheli polis memurları [Y.Ş., N.D. ve K.A.] gözaltı işlemi uyguladığı, müstekinin gazeteci olduğunun anlaşılması üzerine serbest bırakıldığı.

Müsteki yakalanışı sırasında polis tarafından darp edildiğini iddia ettiği, müstekinin adli tıp raporunda yaralanmasının yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı, kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu, kolunda kızarıklık ve hassasiyet görüldüğü, soruşturma dosyası kapsamındaki olay tutanağı ve adli tıp raporu incelendiğinde kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkisini aşmadıkları anlaşılmakta.

Polis memuru şüpheliler [Y.Ş., N.D. ve K.A.] hakkında atılı suçun yasal unsurları oluşmadığından, C.M.K'nın 172. Maddesince KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA,

"...

24. Anılan karara başvurucunun yaptığı itiraz, İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

25. 17/11/2016 tarihinde tebliğ edilen bu karardan sonra başvuru 16/12/2016 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. İlgili ulusal hukuk için bkz. *Vedat Şorli ve Bilal Şorli*, B. No: 2014/10459, 13/7/2016, §§ 64-67; *Ali Ulvi Altunelli*, B. No: 2014/11172, 12/6/2018, § 24; *Mehmet Baydan* [GK], B. No: 2014/16308, 12/4/2018, §§ 25-26.

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının

demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörizmle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi Sözleşme'nin -mağdurların davranışlarından bağımsız olarak- işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiği belirtilmiştir. Kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediğini içtihatlarında hatırlatmıştır (*Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

28. AİHM bir kişi özgürlüğünden yoksun bırakıldığında veya daha genel anlamda kolluk kuvvetleri görevlileriyle karşı karşıya kaldığında -örneğin tutuklandığı sırada- kişinin davranışları kesinlikle gerektirmediği hâlde kişiye karşı fiziksel güç kullanımının insan onurunu zedelediğini ve kural olarak Sözleşme'nin 3. maddesi tarafından güvence altına alınan hakkın ihlalini teşkil ettiğini hatırlatmaktadır (*Bouyid/Belçika* [BD], B. No: 23380/09, 28/9/2015, § 88; *Ribitsch/Avusturya*, B. No: 18896/91, 4/12/1995, § 38; *Mete ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 294/08, 4/10/2011 § 106).

29. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunun söylenebilmesi için eylemin *asgari ağırlık eşiğini* aşması beklenir (*Raninen/Finlandiya*, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; *Erdoğan Yağız/Türkiye*, B. No: 27473/02, 6/3/2007 §§ 35-37; *Gafgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; *Costello-Roberts/Birleşik Krallık*, B. No: 13134/87, 25/3/1993 § 30). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (*Aksay/Türkiye*, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 64; *Eğmez/Kıbrıs*, B. No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; *Krastanov/Bulgaristan*, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53). Ayrıca kötü muamelenin heyecanın ve duyguların yükseldiği bağlamda meydana gelip gelmediğinin tespiti de (*Selmouni/Fransa*, § 104) dikkate alınması gereken diğer faktördür.

30. Eldeki başvuruya benzer bir davada AİHM bir gazetecinin kendisine kötü muamele yapıldığı, bilgi alma ve verme özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarını incelemiştir (*Najafli/ Azerbaycan*, B. No: 2594/07, 2/10/2012). Bahsi geçen başvuruda olaylar şu şekilde meydana gelmiştir: Bir gazeteci olan başvurucu, muhalif gruplar tarafından politik amaçlarla icra edilen izinsiz bir gösterinin muhabirliğini yaptığı sırada polis tarafından coplanarak darbedilmiştir. Darp olayı başvurunun polisler kendisinin muhabir olduğunu söylemesine rağmen gösterinin dağıtılması sırasında cereyan etmiştir. Söz konusu olayların ardından başvurucuda kapalı *kranyo-serebral travma*, sarsıntı ve başın üst kısmında yumuşak doku hasarı gibi kayda değer yaralanmalar olduğu rapor edilmiştir. Başvurucudaki söz konusu yaralanmaların nasıl meydana geldiğini tespit etmek için bir ceza soruşturması açılmış ancak soruşturma yaralanmaların sorumlusu olan polis görevlilerinin kimliklerinin tespit edilememesi nedeniyle ertelenmiştir (aynı kararda bkz. §§ 11-21).

31. AİHM ilk olarak kötü muamele iddiasını incelemiştir. AİHM'in olayın esasına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir: Başvurucu, gösterinin dağıtılması sırasında polis görevlilerinin copları ile darbedildiğini varsaymak için yeterli derecede güçlü ve tutarlı deliller sunmuş; buna karşın hükümet bu varsayımı çürütecek ikna edici karineler ortaya koyamamıştır. Yaralanmaları gözönüne alındığında başvurunun asgari şiddet seviyesine ulaşan bir dizi ciddi fiziksel ve ruhsal eziyete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucuya yöneltilen şiddetin başvurunun kendi davranışlarının sonucu ve kesinlikle gerekli olduğu gösterilememiştir. Başvurucu, polise karşı şiddet kullanmamış ya da başka bir tehdit oluşturmamıştır. Başvurucuya karşı güç kullanılmasına başka bir sebep de gösterilmemiştir. Bu yüzden başvurucuya karşı kullanılan gücün gereksiz, aşırı ve kabul

edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oybirliğiyle 3. maddenin ihlal edildiği kanaatine varılmıştır (aynı kararda bkz. §§ 34-41).

32. AİHM daha sonra kötü muamele şikâyetinin usule ilişkin yönünü değerlendirmiştir. AİHM'e göre başvurunun kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturma 3. maddenin gerekliliklerini karşılamamaktadır. Örneğin soruşturma işlemlerinde ciddi gecikmeler meydana gelmiş ve soruşturma yeterli bir çaba ile ele alınmamıştır. Ayrıca başvurucuya soruşturmaya etkili erişim imkânı sağlanmamış ve başvuru soruşturmaya ilişkin işlemlerden zamanında haberdar edilmemiştir. Daha problemli olan yön ise soruşturmanın tarafsızlığı ve bağımsızlığıdır. Başvurucunun darbedilmesinin sorumlularının tespit edilmesi görevi, suçu işlediği iddia edilen polis görevlilerinin bağlı olduğu otoriteye verilmiştir. Soruşturma, ilgili polislerin kimliklerinin tespit edilememesi gibi yetersiz gerekçelerle askıya alınmıştır. Son olarak başvuru, polis memurlarının kimlikleri bilinmediği için hukuk davaları yoluyla etkin bir şekilde tazminat alma olanağından da mahrum bırakılmıştır. Ceza soruşturması bağımsız olmadığı ve etkisiz kaldığı için sorumlu polislerin kimliklerinin belirlenmesi hedefine ulaşılamamıştır. Dolayısıyla bir hukuk davasında davanın yöneltileceği kişilerin belirlenmesi başvuru için aşılabilir bir güçlük olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak oybirliğiyle 3. maddenin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (aynı kararda bkz. §§ 45-56).

33. Son olarak AİHM, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. AİHM ilk olarak basının kamusal meselelerle ilgili bilgi ve fikirleri yayma özgürlüğünün demokrasinin gelişimi için yaşamsal olan muhalif toplantıların ve gösterilerin haberleştirilmesi özgürlüğünü de içerdiğini ifade etmiştir. Buna karşın AİHM'e göre başvurunun görevini yapması aşırı güç kullanımı ve fiziksel kötü muameleyle engellenmiştir. Başvurucu veya kartı taktığı ve mesleğini açıkça söylediği için AİHM, polislerin başvurunun muhabir olduğunu fark edemedikleri savunmasını kabul etmemiştir. Öte yandan polislerin başvurunun muhabirlik görevini yapmasını engelleme niyetlerinin olmadığına dair hükümetin iddiasını da kabul etmemiştir. AİHM'e göre burada önemli olan sadece işini yapmakta olan başvurunun bir gazeteci olduğunu açıkça ortaya koymasına rağmen 3. maddede öngörülen muameleye maruz kalmış olmasıdır. Bu nedenle başvurunun 10. maddede yer alan hakkına bir müdahalede bulunulmuştur. AİHM, hükümet tarafından söz konusu müdahalenin ne meşru olduğunun ne de kanuni veya meşru bir amacı yerine getirmek için yapıldığının ikna edici bir şekilde gösterildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 64-70).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 12/1/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, polisin gazeteci olduğunu bile kendisini ters kelepçeyle keyfi bir şekilde gözaltına aldığını ileri sürmüştür. Başvurucu; kelepçe nedeniyle ellerinde ve kollarında çıplak gözle görülecek şekilde yaralanmaların meydana geldiğini, kendisinin polis aracına kadar sürüklenerek götürüldüğünü ve kelepçeli bir şekilde bekletildiğini belirterek kötü muamele yasağının, bu şikâyeti nedeniyle etkili bir ceza soruşturması yapılmamış

olması ve takipsizlik kararının gerekçesiz olması nedeniyle de etkili başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş ve adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkından ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

37. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleyle tabi tutulamaz.

..."

38. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

39. İşkence ve kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespitini ve cezalandırılmasını (soruşturma yükümlülüğü) içermektedir. İşkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta; pozitif yükümlülüğün alanında kalan soruşturma yükümlülüğü ise usul boyutunu oluşturmaktadır (benzer yöndeki inceleme usulünü içeren kararlar için bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 75; *Mehmet Şah Araş ve diğerleri*, B. No: 2014/798, 28/9/2016, § 64; *Mustafa Rollas*, B. No: 2014/7703, 2/2/2017, § 49).

40. Kötü muamele yasağına ilişkin iddialar kural olarak maddi ve usul yönlerinden ayrı incelenmekle birlikte kamu görevlisi tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen fiillere ilişkin inceleme, kötü muamele yasağının hem negatif hem de pozitif yükümlülüklerine ilişkin olmaktadır. Bu nedenle başvurunun bir bütün olarak incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

42. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye *ışkence* ve *eziyet* yapılamayacağı, kimsenin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

43. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81).

44. Anayasa'nın 17. maddesi ve Sözleşme'nin 3. maddesi, belirli bir yasal muamele kapsamında bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak sınırları belli bazı durumlarda ve sadece kaçınılmaz ve asla aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller, prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesinde belirtilen yasağı ihlal edecektir. Bu bağlamda AIHM, suçla mücadelede özgü inkâr edilemez zorlukların bireylerin vücut dokunulmazlığı açısından sağlanacak korumaya sınırlar koymasını haklı kılamayacağını belirtmektedir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

45. Kolluk görevlileri, görevini yaparken direnişle karşılaşmaları hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkili; ayrıca fiili bir saldırının varlığı hâlinde kolluk görevlileri meşru savunma kapsamında zor kullanma yetkisine de sahiptir. Ancak zor kullanımı zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi başvurulacak güç de ölçülü ve kademeli olmalıdır (*Arif Haldun Soygür*, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51).

46. Kelepçe takmak polisin maddi güç kullanımının bir çeşidini oluşturmaktadır. Polisin zor kullanma yetkisi bir cezalandırma aracı olmayıp zorunlu sınırın aşılması, ışkence ve kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilecektir (*Arif Haldun Soygür*, §§ 53,54).

47. Anayasa ve Sözleşme tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin *ışkence* olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğinin

belirlenebilmesi için anılan fıkrada geçen *eziyet* ve *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele kavramları ile *ışkençe* arasındaki ayırma bakmak gerekir. Bu ayırımı Anayasa tarafından özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Kanun'da düzenlenen *ışkençe*, *eziyet* ve *hakaret* suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 84).

48. Buna göre anayasal düzenleme bağlamında kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelelerin *ışkençe* olarak belirlenmesi mümkündür (*Tahir Canan*, § 22). Muamelelerin ağırlığının yanı sıra *ışkençe* ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinde *ışkençe* teriminin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırma amacıyla ya da ayrımcı bir nedenle kasten ağır acı veya ızdırap vermeyi kapsadığı belirtilerek *kasıt* unsuruna da yer verilmiştir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 85).

49. *ışkençe* seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya ya da yoğun maddi veya manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler *eziyet* olarak tanımlanabilir (*Tahir Canan*, § 22). Bu hâllerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. *ışkençeden* farklı olarak *eziyette*, ızdırap verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması şartı aranmaz. Fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınır dışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı, çocuk istismarı gibi muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında *eziyet* olarak nitelendirilebilir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 88).

50. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen, aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (*Tahir Canan*, § 22). Burada *eziyetten* farklı olarak kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 89).

51. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak, kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 110).

52. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu

soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu olanaklı olmazsa madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (*Tahir Canan*, § 25).

53. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını, sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

54. Somut olayda, YÖK'ün kuruluş yıl dönümünü protesto etmek amacıyla düzenlenen gösteriyi takip etmek isteyen başvurunun kolluk görevlileri tarafından kısa bir süre kelepçe takılarak özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve sonrasında serbest bırakıldığı anlaşılmıştır.

55. Dosyadaki mevcut bilgi ve belgelerden, özellikle başvurunun sunduğu görüntü kayıtlarından olay boyunca sürekli ayakta kaldığı anlaşılmaktadır. Başvurunun sürüklendiği iddiasını destekler mahiyette soruşturma makamlarınca yapılan bir tespit bulunmadığı gibi başvuru da bu durumu ortaya koyabilmiş değildir.

56. Sağlık raporlarına göre başvurunun kolunda hassasiyet mevcut olup bileklerinde kızarıklık meydana gelmiştir. Bu kızarıklıkların başvurunun bileklerine polis tarafından takılan plastik kelepçeden kaynaklandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında şüphelilere kelepçe takılmasının mevzuattan kaynaklanan bir yöntem olup şüphelilerin kaçmasının ya da başkalarına zarar vermesinin önlenmesi amacını taşıdığını tespit ederek bu uygulamanın niteliğinden kaynaklanan, kelepçe takılmasının doğal sonucu olan olumsuz etkilerin kötü muamelenin asgari bir ağırlık derecesine ulaştığının kabul edilmesi için yeterli görülmeceğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. *Kazım Aksoy* (2), B. No: 2015/8409, 4/7/2019, §§ 34-40; *Selim Var*, B. No: 2017/32107, 9/7/2020, §§ 24-26; *Bülent Bingöl*, B. No: 2017/21684, 9/7/2020, §§ 25-34).

57. Öte yandan tek başına kelepçe takılması eylemi her olayda kötü muamele olarak nitelendirilemeyecek olmakla birlikte başvurunun el bileklerinde meydana gelen yaralanmanın boyutu polis memurunun başvurucuya karşı kullanmış olduğu "*Sana bir şey söyleyeyim bak, hiçbir şey eskisi gibi değil artık, bunu öğreteceğiz size.*" şeklindeki ifade ile birlikte değerlendirildiğinde kelepçelemenin polis memurunun görüntüsünü alan başvurunun küçük düşürülmesi ve başvuruca nevi ders verilmesi amacıyla kasıtlı olarak vücut bütünlüğüne zarar verecek şekilde gerçekleştirildiği izlenimi oluşturmaktadır (benzer yöndeki bir karar için bkz. *Mehmet Uçar*, B. No: 2015/7357, 3/4/2019, §§ 64-71). Bununla birlikte başvuru hakkında yürütülen bir ceza soruşturması olmadığı, başka bir ifadeyle başvurunun kelepçe takılmak suretiyle güç kullanılarak kısa süreli de olsa tutulmasını gerektirecek, sonradan dahi ortaya konulabilmiş meşru bir sebep bulunmadığı dikkate alınmıştır.

58. Somut olayın gerçekleşme koşulları dikkate alındığında basın mensubu olan başvurunun meslektaşlarının da tanıklık edebileceği şekilde kolluk görevlileri tarafından kelepçelenerek gözetluna alınmasının belli bir ağırlık derecesinde olduğu ve olayda

Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği asgari ağırlık eşliğinin aşıldığı sonucuna varılmıştır.

59. Başvurucunun maruz kaldığı eylem değerlendirildiğinde müdahalenin küçük düşürücü veya aşağılayıcı bir etki doğurabilmesi, bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele kapsamında nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı sonucuna ulaşılmıştır.

60. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturmanın yapılması gerekmektedir.

61. Somut olayda adli sürece konu olayın meydana geliş koşullarının ve maddi gerçekliğin tespit edilmesi yönünde derhâl soruşturma işlemlerine başlanarak delillerin toplandığı anlaşılmaktadır.

62. Somut olayın tespit edilen meydana geliş koşulları kapsamında, kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen bir kuvvet kullanımı ve bunun karşısında başvurucuda meydana gelen bir yaralanma söz konusudur. Başvurucunun yaralanmasıyla neticelenen olayda kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkisini aşmadıkları gerekçesiyle soruşturma makamları tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sürekli olarak basın mensubu olduğunu dile getiren başvurucuya karşı şüpheli polislerin zor kullanmalarını gerektirecek somut bir neden takipsizlik kararında ortaya konulabilmiş değildir. Başka bir ifadeyle yapılan inceleme; kamu görevlileri tarafından uygulanan kuvvet kullanımının koşullarının oluşup oluşmadığı, kuvvet kullanımının zorunlu olup olmadığı yönünde bir değerlendirme içermemektedir.

63. Bu kapsamda soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekliliğini sağlamadığı anlaşılmıştır.

64. Sonuç olarak başvurucuya karşı insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele oluşturan eylemlere yönelik olarak sorumluların belirlenmesi ve gerekiyorsa cezalandırılması yönünde etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

65. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi -negatif yükümlülük- boyutunun ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

B. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

66. Başvurucu, göstericilere yapılan müdahalenin haberleştirilmesinin engellenmesi amacıyla kelepçelenmiş olması nedeniyle ifade özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

67. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

68. Anayasa'nın "Basın hürriyeti" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Basın hürdür, sansür edilemez...

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır..."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

69. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

70. Mevcut başvurunun koşullarında, yapılan bir gösteriyi haberleştirmek için olay yerinde bulunan başvurunun polislerce engellenmesi ve üzerinde fiziksel güç kullanılması ile başvurunun ifade ve basın özgürlüklerine yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

71. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

72. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu pek çok kez ifade etmiştir (*Mehmet Ali Aydın*, § 69; *Bekir Coşkun*, §§ 34-36). Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun*, §§ 34-36).

73. Basın özgürlüğünün halkın ilgilendiği konularla ilgili kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi, bunlara ilişkin bir kanaat oluşturma için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (*İlhan Cihaner* (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63). Bu tür bilgi ve fikirlerin tanıtımına ek olarak halkın bu bilgi ve fikirleri alma hakkı vardır. Elbette bu, mevcut başvuruda olduğu gibi herhangi bir demokratik toplumun gelişimi için önemli olan muhalif gruplarca gerçekleştirilen toplantılar ve gösteriler hakkında bilgilendirilmesini de içerir. Bu olmazsa basın kamu denetleyicisi olarak hayati bir rol oynayamaz (*Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 51; *Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 49-51, 61-63; *Nihat Özdemir* [GK], B. No: 2013/1997, 8/4/2015, §§ 45-47, 57-58).

74. Eldeki başvuruya benzer bir başvuru olan *Erdal İmrek* (B. No: 2015/4206, 17/7/2019, §§ 75-92) başvurusunda Anayasa Mahkemesi toplumsal bir olaya müdahale sırasında basın mensubu olduğu hususunda tereddüt bulunmayan başvurusunun gazetecilik faaliyetine engel olacak şekilde kötü muameleyle uğraması ve gözaltına alınmış olması nedeniyle ifade özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesince kararda; sabada yer alan gazetecilerin görevlerini yaptıkları sırada şiddete uğramaktan korunmaları meselesine odaklanılması gerektiği belirtilerek mesleki faaliyetlerinin icrası sırasında kamu görevlileri tarafından yapılacak kötü muamelelerin gazetecilerin bilgi alma ve bilgi verme kabiliyetini ciddi şekilde engelleyeceği vurgulanmıştır (*Erdal İmrek*, § 86).

75. Somut olayda, mesleki faaliyetini yürüten ve o sırada göstericiler ile polis arasında meydana gelen olayları haber yapmak için çaba sarf eden başvurusunun görüntü almasının engellendiği ve başvurucuya fiziksel müdahalede bulunduğu tespit edilmiştir. Başvurusunun başvuruya konu olayın meydana geldiği sırada gerçekleştirilen izinsiz gösterinin katılımcılarından biri olmadığı veya kolluk görevlilerince öyle sanılmadığı konusunda herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır.

76. Dosya içinde bulunan fotoğraflardan ve video kaydından başvurusunun bir göstericiye yapılan sert polis müdahalesini görüntülemeye çalışırken polislerce engellenerek ve güç kullanılarak olay yerinden uzaklaştırıldığı, gazeteci kartını görevlilere gösterdiği ve görülecek şekilde elinde tutmaya devam ettiği, basın mensubu olduğunu defalarca tekrar ettiği anlaşılmıştır. Görüntülere göre başvurusunun, görüntü almasının engellenmesinin ve olay yerinden birkaç metre uzaklaştırılmasının ardından başvuru; gazeteci olduğunu başvurusunun bildiğinden emin olduğu sivil bir görevliyle diyaloga girmiş, bu görevlinin yüzünü kamerası ile görüntülemesi üzerine başvuru görevlinin talimatı ile gözaltına alınmıştır.

77. Gazetecilik görevini yapan başvurusunun olayları haberleştirmek dışında bir maksatla gösterinin yapıldığı yerde bulunduğu, polisin o sırada devam etmekte olan gösteriye ilişkin görevlerini yapmasını engellediği, bir gösterici gibi davranarak polise karşı şiddet kullandığı ya da polis için herhangi bir tehdit oluşturduğu ileri sürülmemiştir. Soruşturma dosyasında ve neticesinde verilen takipsizlik kararında başvurusunun haber yapmasının

engellenmesinin ve başvurucuya yapılan fiziksel müdahalenin kesinlikle gerekli olduğuna dair herhangi bir tespit ya da açıklama bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle başvurucunun gözaltına alınarak ve kelepçelenerek görevini yapmasına engel olunmasının makul sebepleri kamu makamları tarafından ortaya konulabilmiş değildir. Bunun aksine kamera görüntüleri dikkatle incelendiğinde başvurucunun keyfi olarak gözaltına alındığı ve kelepçelendiği kanaatine ulaşılmıştır.

78. Anayasa Mahkemesi başvurucuya yapılan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan meşru sebeplerden hiçbirine uymadığını, bu nedenle de haklı olmadığını tespit etmiştir. İdare ve yargı makamları, başvurucunun görevini yapmasının engellenmesi şeklindeki başvuruya konu müdahalenin yasal olduğuna ya da meşru bir amaç taşıdığına dair güvenilir hiçbir kanıt sunmamıştır. Bununla birlikte mevcut başvuruda böyle bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilemeyeceği de açıktır.

79. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün ve 28. maddesinde korunan basın özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

80. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

81. Başvurucu ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

82. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili bakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

83. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan

kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

84. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58-59; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66-67).

85. İncelenen başvuruda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmayla yer olmadığına dair kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

86. Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ifade ve basın özgürlüklerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2015/149565, K.2016/59869) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

87. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurusunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ifade ve basın özgürlüklerinin ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

88. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurusuza ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ve Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ifade ve basın özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2015/149565, K.2016/59869) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/1/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ